

Nyanser er tillatt

Ap 21/11-91

Apropos...

KNUT BÄCKMAN

Knappt nok noen av de mange dramatiske kapitler i verdenshistorien har preget både de ytre hendelser i sitt kjølvann og de menneskesinn som ble influert av begivenhetene, så sterkt som den annen verdenskrig. Slik virker det iallfall på oss som lever idag, og sannsynligvis er det riktig.

Det har selvsagt sammenheng med at man i tidligere tider ikke visste på langt nær så mye om hva som skjedde utenfor ens egen stuedør og synskrets, som dagens mennesker gjør.

Men «krigen», som vi skikkelig voksne sier – stundom til de yngre årsklassers ergrelse, for det har jo vært «så mange kriger» – har hatt kolossale efterdønninger, mer enn noe annet i vårt århundre, og har det den dag idag.

Selv det som har skjedd i Øst-Europa de siste to-tre årene, er i realiteten

konsekvenser av hva som tildro seg i vår verdensdel i årene 1939–45. Det var krigen som førte til et fredsoppgjør der dessverre en rekke østeuropeiske stater kom inn under Stalinveldet.

Da vårløsningen inntraff i land som Polen, Ungarn, Tsjekkoslovakia og daværende DDR på slutten av 1980-tallet, skrev denne kommentator at først nå var i realiteten den annen verdenskrig over. Jeg ble straks og meget berettiget korrigert av en leser: Krigen er ikke slutt før også *Baltikum* har fått sin frihet.

Hvor mye den annen verdenskrigs begivenheter fikk å si og fortsatt har å si også for vårt eget land og vår egen nasjon, er dagens oppblussede Quisling-debatt utvilsomt et vidnesbyrd om. Den er denne gang avfødt av dr.philos. Hans Fredrik Dahls interessante Quisling-biografi, og bl.a.

pågår det nå i Dagbladet en disputt mellom Dahl og den gamle motstandsmann og antinazist Arne Skouen. Det har anført Dahl fremstiller forholdet mellom Quisling og Fridtjof Nansen som ganske nært og positivt.

Skouen mener å ha belegg for at Nansen ikke næret særlig sympati eller beundring for den unge Quisling, som han jo kjente fra det humanitære arbeide blant de hungersrammede i Ukraina i 1920-årene. Quisling var Nansens høyre hånd i dette hjelpearbeidet, sier Dahl. Nei, sier Skouen. Jo, sier Dahl.

Det er tydelig nok at Arne Skouen reagerer rent følelsesmessig på at hans barndoms og tidligste ungdoms ideal, Fridtjof Nansen, skulle ha næret noenslags vennskapelige følelser overfor Vidkun Quisling, forræder nummer én fra okkupasjonsårene.

Det stemmer ikke med heltebildet.

For vel var Quisling ansett som litt av en særling og etterhvert som en politisk raring. Men han ble ikke oppfattet som noen *forbryter*. Tvertimot er det, selv i ettertid, ikke så vanskelig å skjønne at hans nasjonalistiske idéer kunne fenge hos mange som reagerte på norske sosialisters forsvarsfiendtlighet og – iallfall for endels vedkommende – affinitet til Moskva-kommunismen.

Det var først da Nasjonal Samling i 30-årene bl.a. begynte å annektere de tyske nazisters raseteorier, bl.a. jødehetsen, at Quisling og hans bevegelse virkelig ble uspiselig for demokratisk sinnede mennesker. Og da Quisling selv tok skrittet fullt ut og begikk sitt notoriske landsforræderi, var han selvsagt umuliggjort.

Men alt dette kunne Nansen umulig forutse.

Det er som med Arne Myrdal og hans menn nå i våre dager. At de reiser klar kritikk mot sider av innvandringspolitikk, er i seg selv ikke galt. Tvertimot er det binnegalt når enkelte iblant oss blir helt hysteriske bare det settes spørsmålsteget ved politikken eller stilles krav til innvandrere som til andre folk.

Det er først i det øyeblikket da den kritiske holdning glir over i noe som ligner hets mot personer av annen hudfarve, religion og kultur enn vår egen tilvante, at det må slås alarm. Det er *da* det bikker over.

Det er slik, i 1990-årene som på 1930-tallet: På et visst punkt i prosessen kan det *nasjonale*, som er noe positivt og ofte inkluderende, gli over i det *nasjonalistiske*, som lett blir aggressivt og ekskluderende. Overgangene kan være glidende, og vi bør være på vakt mot dem.

101022